

שמחת שלמה

מאוצרותיו המשמחים של זקנינו רבי שמחה שלמה לוין זצ"ל

*****

גליון מספר 46, שבת בראשית, תשע"ו

* * *

למעוניינים לקבל הגליון בדואר, בפקס או בדואר אלקטרוני
או להוסיף הערות והארות, מעשים והנהגות, מתורתו של זקנינו הצדיק זצ"ל:
אברהם משה רוט, פארן 1' ירושלים, 0527652027
דוא"ל: haravsslevin@gmail.com

* * *

אללי לי

קהילת 'שמחת שלמה'
מבכה את הסתלקותו של אחד מבני החבורה
החכם הצדיק הנעים והנחמד
רבי איתם העניקין זצ"ל הי"ד
אשר נעקד על קידוש ה' בידי אויבים מרצחים שפלים
יחד עם אשתו הקדושה הי"ד

ארץ אל תכסי דמם!
הושע נא ההרוגה עליך הושע נא
הושע נא ונחשבת כצאן טבחה הושע נא
הושע נא זרויה בין מכעיסיה הושע נא
הושע נא חבוקה ודבוקה כך הושע נא

גליון זה מוקדש לעניין הצרות והיסורים, 'חושך על פני תהום', ותכליתם 'יהי אור', אור חדש על ציון תאיר, בב"א.

* * *

פרשת בראשית

רוח אלקים מרחפת על פני המים – הבטחון בה' מגביה אותנו לראות את תכלית החושך

א.

הנה, האדם הוא נזר הבריאה ותכליתה, בשבילו נברא העולם, ולמה אם כן נברא הוא האחרון מכולם, בערב שבת, לאחר כל בעלי החיים, החיות והבהמות, העופות והשרצים.
אכן, לימדנו חז"ל, שאדרבה, דוקא משום שהוא תכלית הבריאה נברא הוא האחרון, כדי שימצא שולחן ערוך ומוכן. כאשר אנו מבקשים לדעת מהי תכלית היצירה עלינו להתבונן בסופה, שכן כל ששת ימי המעשה אינם אלא הכנה לתכלית האחרונה. אם רואים שהאדם נברא אחרון, אות הוא שלצורכו נבראו כל הבריות הקודמות לו.

זוהי כוונת חז"ל שדרשו על הפסוק 'אחור וקדם צרתני' - אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, ואם לאו – אומרים לו יתוש קדמך'. כלומר, האדם אמנם במציאות נברא אחרון, אך במחשבה הוא קודם לכל מעשה בראשית, שהרי כל הבריאה נעשתה בשבילו, ורק לאחר שעלה הרצון לברוא את האדם ברא הקב"ה את כל הבריאה לצורכו.

אך אם האדם 'לא זכה', שאינו משתמש בבריאה לצורך תכליתה לעבוד את השי"ת. נמצא א"כ ששוב אין לו שום קדימה על שאר בעלי החיים, אדרבה – יתוש קדמך, הרי אתה נבראת אחריו.

מזה נבין, שכל ששת אלפי שנות עולם הזה, שהינם כנגד 'ששת ימי המעשה' (כפי שהאריך הרמב"ן בפרשתנו), אינם אלא הכנה לסופם – תיקון האדם השלם בסוף האלף השישי (שזה כנגד בריאת האדם ביום השישי), והבאתו ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

ב.

חז"ל דרשו מלשון הכתוב 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' שהיום הולך אחרי הלילה, היממה מתחילה בלילה ואח"כ מגיע היום. אמנם זהו רק אצל ישראל, אך אצל הגויים 'הלילה הולך אחר היום', היממה מתחילה בזריחת החמה ומסתיימת בלילה.

וראיתי בספר 'אמרי חן' שנרמז בזה מה שאמרו חז"ל שהצדיקים תחילתם יסורים וסופם שלווה, ואילו הרשעים תחילתם שלווה וסופם יסורים. לפיכך, אצל עם ישראל הלילה קודם ליום, כי הצרות והיסורים, ושאר טרדות ובלבולי העולם הזה, שהינם בבחינת 'לילה', אינם אלא הכנה לתכלית המאוחרת שהיא 'היום', כאשר תזרח השמש ויאיר אור חדש על ציון.

אבל אצל הגויים להיפך, כל השלווה שיש להם בעוה"ז אינה אלא הקדמה והכנה ללילה והחשיכה שתפול עליהם כאשר ייענשו על כל פשעיהם, ולכן אצלם היום קודם ללילה, כי היום אינו אלא הכנה להביאם אל תכליתם שהיא הלילה והיסורים.

ג.

כעין זה ראיתי שם לרמז גם על יום המנוחה, שאצל עם ישראל הוא ביום האחרון בשבוע, ואילו הגויים נחים ביום ראשון (או בשישי), משום שאצלם המנוחה אינה התכלית אלא אמצעי והכנה להמשך העמל והעבודה, ולכך זמן המנוחה הוא קודם ימי המעשה (או באמצעם), אבל אצל עם ישראל אין מנוחת השבת משמשת כהכנה לימי העמל שבששת ימי המעשה, אלא אדרבה, ששת ימי המעשה תפקידם להביא אותנו אל התכלית שהיא מנוחת השבת.

= א"ה, יש להביא ראיה לזה ממה שכתבו הפוסקים שאין לומר שהוא נח בשבת כדי שיהיה לו כוח ליום ראשון, מפני כבוד השבת. ולכאן מה זלזול יש בזה, הלא זהו מהות יום השבת לנוח בו מעמל ימי המעשה, כמפורש בתורה. ועל כרחק שהמנוחה בשבת אינה מיועדת לחדש כנשר נעוריו, להתרענן ולאגור כוחות לקראת המשך ימי המעשה, זוהי מנוחת הגויים, אבל מנוחת השבת אינה אמצעי אלא תכלית, ואדרבה ימי המעשה משמשים אמצעי ומכשיר להכנת מנוחת השבת, והכינו את אשר יביאו. //

השבת אינה הכנה לימי העמל, אלא היא מטעימה אותנו את הטעם הנפלא של תכלית ימי העמל, העולם הבא. שהרי הטעם למנוחת השבת מפורש בפרשה 'כי בו שבת מכל מלאכתו', והרי מנוחת הקב"ה אינה בשביל להחליף כוח חלילה, אלא היא השלמת היצירה והגעתה אל תכליתה. וכמו שמפורש בפסוק 'ויכולו השמים והארץ' ותרגם אונקלוס 'ואשתכללו', כלומר, נשלמה הבריאה בשכוללה וממילא באה המנוחה, שהיא תכלית מעשה בראשית.

וכן אנו אומרים בשיר של יום השבת 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', קודם הבוקר הוא הלילה שאז איננו רואים את חסד ה' כ"כ בחוש אבל אנו מתחזקים באמונה לראות את טובו והשגחתו גם בתוך האפילה, ומזה נזכה לבוא 'להגיד בבוקר חסדך' שאז החסד יהיה נראה ומוחשי, וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר. וכן כל מזמור יום השבת מדבר על עניין זה, שלעתיד לבוא ביום שכולו שבת נראה למפרע איך הלילה, שנות ימי המעשה, היה רק דרך להגיע אל התכלית הטובה והאור הגנוז. 'איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי אוון – להשמדם עדי עד!.. כי הנה אויבך ה', הנה אויבך יאבדו יתפרדו כל פועלי אוון, ותרם כראם קרני בלותי בשמן רענן ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני, צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה.. להגיד כי ישר ה', צורי ולא עוולתה בו!

= בימים קשים הללו, כאשר מחוץ תשכל חרב וממילא בחדרי הלב אימה, באה שבת בראשית ופורשת כנפיה עלינו, להזכירנו וללמדנו שיש תכלית טובה לכל הצרות והיסורים, הדם והכאב, החששות והפחדים, הנפילות והירידות,

הנסיגות והטירדות, כל זה רק הכנה של ששת ימי המעשה ליום השביעי, יום שכולו שבת ומנוחה, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, את זה אנו טועמים ביום השבת.

והנה, המלאך מברך אותנו בכל שבת 'יהי רצון שתהא לשבת הבאה כן', וצריך להבין העניין שבכל שבת מברכים על השבת הבאה. [וכבר עורר בזה זקני בעל ה'שפתי יצחק' וכתב שלכך כל עסקיה של שבת כפולים, (כמו שאמרו חז"ל) שלכך שני כבשים, לחם משנה, זכור ושמור, שני נרות וכו'), לפי שכל שבת מחוברת לשבת הבאה, וצריך להבין העניין].

וחשבתי, שאנו צריכים להרגיש שהשבת היא המציאות האמיתית, ואילו ששת ימי המעשה אינן אלא עולם חולף כחלום יעוף, שבין שבת לשבת, כאילו אנו הולכים לישון משבת לשבת ועוברים לעולם דמיון ושקר. ואם כן בהכרח צריך להרגיש שייכות משבת זו לשבת הבאה, ומשבת הבאה לשבת שאחריה, עד השבת האחרונה שהיא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. שזהו הרצף האמיתי של החיים, והימים שביניהם אינם אלא הפסקה של דמיון ובלבול. אמנם אילו לא נרגיש שייכות משבת זו לשבת הבאה, הרי בהכרח מתפרש שהשבת היא 'תחנת מנוחה' באמצע ימי המעשה, וכאילו ימי המעשה הם החיים האמיתיים ואילו השבת אינה אלא שעת מרגוע ומנוחה שאז מתנתקים מן החיים וטועמים קצת עוה"ב, אך באמת הוא להיפך ימי השבתות הם הם רציפות של חיים אמיתיים, ואילו ביניהם אנו טועמים קצת מחיי השקר של עולם המעשה על מנת לעבוד בהם את בוראנו ולהגיע על ידם שוב לשבת האמיתית.. ולכן המלאך מייד מברך אותנו על השבת הבאה.. שיהיה המשך ושייכות ורציפות משבת לשבת.. //

ד.

ובאמת, הדברים הנ"ל (מספר אמרי חן) מפורשים בחז"ל שהחושך שקדם לאור במעשה בראשית, מרמז על חשכת הגלות שקודמת לאור הגאולה. 'והארץ היתה תהו – זו גלות בבל, ובוהו – זו גלות מדי, וחושך על פני תהום – זו גלות יוון'.

ונראה לי לפרש לפי"ז את המשך לשון הכתוב 'ורוח אלקים מרחפת על פני המים', שעל ידי מידת הבטחון בה, 'ההתחזקות ב'רוח אלקים', נזכה להינצל מן הצרות ולרחף מעל המים – אומות העולם שמחשיכים אותו ומאיימים להטביעו. ועל ידי זה נזכה לתכלית 'ויאמר אלקים יהי אור', האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא.

= א"ה, ויש להוסיף שבמפרשי הפשט (הרשב"ם ועוד) מבואר שאותה רוח היא שייבשה את המים, כמו הרוח שנשבה בים סוף כל הלילה והפכה את הים לחרבה. וא"כ – על פי דברי סבא זצ"ל יש להוסיף שנרמז כאן, שההיאחזות ברוח אלקים, באמונה ובבטחון בה, היא ה'מייבשת' את ים הצרות והאומות, ומסירה את חשיכת התהום.

עוד יש להוסיף על דברי סבא זצ"ל מה שכתוב בילקוט שמעוני על הפסוק (תהלים י) קומה ה' אל נשא ירך' משל לגבור עובר בנהר ובנו עמו, וגבור תופס ביד בנו ומעבירו, באה השבולת [זרם חזק] לשטוף את הבר, אף על פי כן [לא נשטף הבר בזרם כי] הבר תפוס באביו, כיון שהיתה השיבולת עוברת על ראש הבר, התחיל הבר צועק מלמטה 'אבא, אילולי שאתה מחזיקני כבר הייתי שטוף בשיבולת, אבל מה הנייה [תועלת] שאני עומד ומתבלע במים?! אם מבקש אתה שאחיה הגבה ירך! כך אמר דוד: כשראה המלכויות שנמשלו למים התחיל צווח 'טבעתי ביוון מצולה ואין מעמד ושיבולת שטפתי, אלמלא שאתה מחזיק בנו ומיפר עצתם כבר לא היה לנו עמידה שעה אחת, אבל אם מבקש אתה שנחיה – הגבה ירך! קומה ה' אל נשא ירך!'

ונראה כוונת המדרש, שאנו אומרים לקב"ה לא די שאתה נותן לנו כוח להחזיק מעמד בתוך שטף הצרות שעוברות עלינו, אם מבקש אתה שנחיה – תרומם אותנו מעל גבי שיבולת הצרות, שנוכל להשקיף עליהם מלמעלה, במבט גבוה ומרומם.

ולפי"ז מדוקדקים היטב דברי סבא זצ"ל 'ורוח אלקים מרחפת על פני המים', ההיאחזות באמונה ובבטחון ברוח אלקים, היא מגביה אותנו להיות מרחפים ונישאים מעל פני המים.. //

ה.

על פי דברינו ינעמו מאד דברי הגאון מקוצק זי"ע על עונשו של הנחש 'ועפר תאכל כל ימי חיך', ותמה, וכי עונש הוא זה, הלא הנחש מצויים לו מזונותיו בשפע ובלא טורח, וכמו שאמרו חז"ל ביומא ע"ה 'בוא וראה שלא כמידת בשר ודם מידת הקב"ה, מדת בשר ודם מקניט את חבירו יורד עמו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן, קילל את הנחש – עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו.. 'וא"כ מהו באמת העונש בזה.

וביאר הרבי מקוצק (הובא ב'אוצר חיים' כאן) שלאדם הראשון אמר הקב"ה 'בזעת אפיך תאכל לחם' ובשביל למצוא פרנסתו יצטרך לבקש מהקב"ה שיספיק לו מזונו, וכן לחוה אמר 'בעצב תלדי בנים' וכאשר תשב על המשבר ותקש בלידתה תבקש רחמים מהקב"ה (וכנודע שזהו זמן תפילה וקירבה לקב"ה).. הנה כי כן, יש להם עוד שייכות והתקשרות עם השי"ת לבוא לפניו בתפילה ובתחנונים. אבל את הנחש, מקור הטומאה, הרחיק הקב"ה מעליו ונתן לו מראש את כל מחסורו עד סוף כל הימים, מאכלו מצוי לו תמיד בשפע ובכל מקום, כדי שלא תהיה לו עוד שום שייכות עמו לבקש כלום מהקב"ה, זו היא קללת הנחש!

בעניין זה, שמעתי מידידי רבי משה דימנטמן שליט"א שהטעם שמיאנו בני ישראל במן והתלוננו עליו, היה משום שהמן לא סיפק להם 'בטחון כלכלי', כל יום היו צריכים לתלות עיניהם למרום ולהתפלל ולקוות שירד להם מן מן השמיים. הם לא רצו להיות תלויים בקב"ה, אלא שיהיה להם פרנסה בטוחה בדרך הטבע, ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון.

ולכן נענשו בני ישראל על זה בנחשים דוקא 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם', כי הנחש נתקלל עפר תאכל כל ימי חייו, ולכאן מה קללה היא, הלא מזונותיו מצויים לו בכל עת בלא שום טורח, אלא הביאור, דשאר בעלי חיים תולים עיניהם בקב"ה ומבקשים מאל אכלם, והקב"ה שומע תפילתם ומזמין להם מזונותם כמו שכתוב 'נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו' 'הכפירים שואגים לטרף ומבקשים מאל אכלם.. כולם אליך ישברון לתת אכלם בעיתו', ואילו הנחש אין הקב"ה רוצה לשמוע תפילתו ולכן מזונותיו מזומנים לו מאליהם בלא תפילה וכמיהה לה'. וזהו הלקח שלימד אותם הקב"ה, אם אין אתם רוצים שיהיו מזונותיכם תלויים בי הרי אתם מקוללים כנחשים.

ולכן היתה רפואתם על ידי הרמת הנחש על נס 'והביט אל נחש הנחשת וחי', וכמו שאמרו חז"ל שעי"ז יהיו מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, וזה תיקון למה שרצו שלא לתלות עיניהם למרום בכל עת. [ואולי זה הרמז בהרמת הנחש על נס, כלומר, שישראל שהיו כנחש שאינו מתרומם להביט למעלה, יגביהו עצמם למעלה לתלות עיניהם בקב"ה].

אאמו"ר רבי אריה זצ"ל היה מתחזק בזה הרבה שלא לסמוך על נדיבים וקשרים, מפלגות ואגודות למיניהם, רק לתלות עיניו בה' לבדו ולשים בו מבטחו.

כאשר בנו הגר"ח זצ"ל חיפש למצוא משרה תורנית ראויה, מנה לו את קשריו וקרוביו שיכולים לסייע, ואף על פי כן נמנע מלהשתמש בזה:

"... הרבה חפצתי לך בני מחמד, אמנם אין אומר ודברים בפי, רק מקוים ומצפים ומיחלים לישועת ה' כהרף עין. אשר גם הגאון .. זוכר אותי מעט מסלוצק, וגם הגאון .. הוא ממשפחתנו, ואת הגה"צ .. נודע לי {הכיר אותי} מכבר.. **אמנם נתחזק במנהגינו שלא לתבוע התקרבות מחמת קרבות משפחה, רק להשי"ת הישועה ואליו עינינו מייחלות..**"

ובמקום אחר כתב, לגבי גיוס כספים עבור ישיבתו:
 "...לנכון יש לי ב"ה מכירים וידידים, אמנם טרם דרשתי ובקשתי מהם איזה דבר, ואם אני אפנה לאיזה תנועה מפלגתית בזה אאביד את ערכי במפלגות אחרות.. ואני הזהרתי את עצמי תמיד להיות בלתי מפלגתי. ואני לא בקשתי התקרבות ממי שהוא 'ואני קרבת אלקים לי טוב שתי בד' אלקים מחסי'.. וה' הטוב בעיניו יעשה, והזן ומפרנס ומכלכל אותי הוא יזין ויפרנס את צאצאי שיחי' בתוך כל הברואים מקרני ראמים, בפרט לת"ח מובהקים אשר בשמם יקראום ובמקומם ישיבום ומשלחם יתנו להם.."

וזהו כפי שנתבאר, שאף שנראה לעינינו שהאדם סובל יותר מהנחש, שצריך לאכול לחמו בזיעת אפו, וקוץ ודרדר תצמיח לך וכו', מכל מקום התכלית של טירדות הלילה להביא אותו על ידי זה להידבק בה' ולהישען עליו, ולהביאו אל הבוקר האמיתי, אור האמונה והגאולה. ואילו הנחש והגויים, שנמצאים כביכול בתוך בוקר ואורה, ויושבים בשלווה ובנחת ומזונותיהם מצויים להם כעפר, אך באמת אין התכלית בזה אלא להרחיקם מה' ולבסוף יבואו מזה אל החושך לרשעים.

1.

והנה, אמרו חז"ל כל מעשי בראשית בקומתן נבראו ובדעתן נבראו ובצביונם (ברצונם) נבראו.. שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, אלא תקרי צבאם אלא צביונם (רצונם). כלומר, שכל מיני הברואים רצו ובחרו להיברא בדמותם ובתכונתם, האריה בחר להיות אריה, והנמר ביקש להיות נמר, והשור חפץ להיות שור, וכו'. ותמה המגיד מדובנא באהל יעקב כאן למה אם כן לא ביקשו כל בעלי החיים להיברא כבני האדם, נזר הבריאה, עם תבונה ודעת, כוח הדיבור והעיון, כל שתה תחת ידיו, וכו' וכו'.

והאריך לבאר עפ"י דוגמא ממנהגי הסוחרים. ישנם ב' מיני סוחרים, יש כאלו ש'לוקחים סיכונים' משקיעים ממון הרבה, לוקחים הלוואות ואשראי, מדי פעם מפסידים הרבה, טורחים טירחות רבות, והכל בשביל שלבסוף ישיגו רווח עצום וייהפכו לעשירים גדולים. וכנגדם ישנם סוחרים אשר אינם הולכים בגדולות ובנפלאות, ואינם מוכנים להכניס עצמם לסיכונים וקשיים בשביל להשיג עשירות עצומה לאחר שנים רבות, ולכן כל עסקיהם שקולים ומיושבים, ובאמת אין להם רווח גדול אך מאידך אינם מסתכנים בקשיים וטירחה רבה.

זהו ההבדל בין האדם לבעלי החיים, האדם אמנם דעתו גדולה אך דוקא משום כך חייו מלאי נסיונות וקשיים 'כי ברוב חכמה רוב כעס, ויוסיף דעת יוסיף מכאוב', ואילו הבהמות והחיות אינם צריכים לדאוג לעצמן לבגדים ולמגורים, לפרנסה ולממון, ואף מזונותם מזומנות להם לכל אחד במקומו, הבהמות רועות באחו והחיות טורפות את טרפם ביער.. ואין להם דעת ותבונה לקנא ולהתחרות, לחרחר ריב ולהתבייש מזולתם וכו'.. ואילו האדם כל ימיו מכאובים, מריבות ותככים, בנפשו יביא לחמו.. וגם יכול לבוא לידי חטאים ועונשים.. ירידות ונפילות..

לפיכך, אומר המגיד מדובנא, לא חפצו הבהמות והחיות בחיים שכאלו.. הם כאותם סוחרים 'בראש קטן' שאינם רוצים קשיים וסיכונים, אף שהם מפסידים על ידי זה את הסיכוי להגיע לשלימות ולעונג העצום של קרבת אלקים.. הם העדיפו לחיות חיי בהמות שלווים, לרעות באחו בנחת, ולהנות ממעט ההנאות שיכולים להשיג בעלי החיים..

אך האדם לעומתם בחר לחיות חיי קושי ונסיון, טירחה וטירדה, צרות ויסורים, וכל זה שווה לו בשביל להגיע לבסוף אל התכלית הנפלאה – התיקון השלם, והאור האמיתי, להנות מזיו השכינה ולהדבק בקב"ה.

בפרשת כי תצא על הפסוק 'ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך, כי יפול הנופל ממנו', תמהו חז"ל שהיה ראוי לכתוב כי יפול 'האדם' ממנו, הרי כאשר הוא יפול עדיין איננו 'נופל', ודרשו מזה 'ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית אלא שמגלגלים חובה על ידי חייב'.

אמנם לרבינו בחיי היה קשה – כפי הנראה – על דברי חז"ל הללו שסוף סוף אי אפשר לקרוא לו 'הנופל' שהרי לא הוא 'נופל' אלא משמיים 'השליכו' אותו, והיה לו לומר כי יפול 'הנזרק' ממנו.

ולכן הוסיף רבינו בחיי עומק נפלא בדברי חז"ל הללו, וזה לשונו:

ענין המדרש הזה, כי כל הנבראים כולן נבראו בחפצם וברצונם, והקב"ה הודיעם בראשית הבריאה כל עניניהם כולם וכל המקרים העתידים לבא עליהם, וכן הודיעם ימי חייהם ומיתתם היאך תהיה, וכן ענין מזונותם אם בריוח אם בצער, אם ע"י עצמן אם משל אחרים, וכן דרשו חז"ל כל מעשה בראשית לדעתם נבראו לצביונם נבראו שנאמר וכל צבאם, והכל רצו וקבלו, ועל זה אמרו 'ראוי היה ליפול מששת ימי בראשית' {כלומר, הוא עצמו בחר ורצה ליפול מששת ימי בראשית} ואעפ"כ יש עונש גדול למי שמסובב החובה. עכ"ל.

עלינו להזכיר לעצמנו, בכל צער או קושי שעובר עלינו, שאנחנו בחרנו אותו. ואם בחרנו אותו – משמע שכאשר ראינו את כל מכלול חיינו כחטיבה אחת, הבנו את התועלת שיש לנו מכל מאורע והרפתקאה, התמודדות וקושי. אנחנו בחרנו בכך!

הידיעה הזו, ממחישה לנו את הידיעה כמה הכל לטובה, הרי לא היינו בוחרים במסלול שהוא רע בשבילנו. והרי זה ממש כמו חולה במחלה אנושה שיודע מראש את הסוף הטוב על ההחלמה המושלמת שתגיע והחיים הארוכים והמאושרים שיבואו לאחריה.. הרי בודאי כל צערו על המחלה עצמה קטן לאין שיעור מחולה שאינו יודע מה צופן בחובו העתיד..

גם אנו יודעים מראש – שמה שלא יהיה, סוף הסיפור מצויין! אנחנו בחרנו בו עם 'כל המקרים העתידיים לבא עליהם'!

והנה, בפרשתנו אומרת חוה 'הנחש השיאני ואוכל' ותרגם אונקלוס 'אטעיני', רימה אותי. וצריך להבין, היכן רימה אותה הנחש, הן אמנם פיתה אותה לחטא, אבל למה נחשב זה שהוא הטעה אותה. וביאר ה'בית הלוי' כאן, שבחטא עץ הדעת התחדש פיתוי מיוחד של היצר הרע, פיתוי של שקר. קודם החטא, האדם ידע מראש מהי ההנאה שיפיק מן החטא, והוא היה צריך להתגבר על רצונו להנאה זו כדי לזכות בהנאה הגדולה והאמיתית לעשות רצון קונו. אבל בחטא עץ הדעת נתחדש שהיצר הרע מטעה אותנו לחשוב שנהנה מן העבירה, וכאשר אנו שומעים לו ונכשלים בעבירה אנו מגלים שאין בה כלל הנאה גדולה כפי שהיה בדמיוננו..

לפני שהאדם משיג איזה דבר מענייני העולם הזה, נראה לו שזה ימלא אותו שמחה וסיפוק ונחת.. אילו רק יהיה לו דירה מפוארת או רכב משוכלל... אך כאשר הוא משיג אותו מתברר לו שאין לו כלל הנאה מכך.. תוך זמן קצר הוא בוחל בדבר, ומתחיל לבקש לו דבר אחר שהיצר הרע מטעה אותו שיהנה ממנו.. דוגמא לדבר, אומר ה'בית הלוי', אנו רואים ביחס בין ממון לבריאות הגוף. כאשר עדיין אין לאדם ממון הרבה, הוא מוכן לסכן את בריאותו הגופנית והנפשית בשביל להשיג הממון.. בנפשו יביא לחמו, בשמש ובקור, מעל ומעבר לכוחותיו.. הוי אומר, יותר חשוב לו הממון מאשר בריאותו.. והנה, מאידך גיסא, כאשר האדם נופל למשכב הוא מוציא את מיטב כספו על רופאים ורפואות, ואף על דמיונות ותקוות שווא להשיג רפואה. הרי שהבריאות חשובה לו יותר מן הממון. תרתי??

אלא בהכרח, שכאשר אין עדיין לאדם ממון, הוא מחשיבו ומחבבו יותר מן הבריאות שיש לו.. אך לאחר שהוא משיג את הכסף אבל מאבד את הבריאות הוא מבין ומרגיש שהכסף אינו מועיל לו כלום, העיקר – הבריאות...

כך הם כל ענייני העולם הזה, מה שאין לאדם הוא סובר שהוא נפלא ומהנה, וכאשר הוא מגיע אליו הוא מגלה ש'הנחש אטעיני ואוכל' הכל היה דמיון כוזב..

בזה מבאר הבית הלוי את דברי חז"ל המפורסמים שלעתיד לבוא הקב"ה שוחט את היצר הרע, והצדיקים יושבים ובוכים והרשעים יושבים ובוכים, צדיקים נראה להם היצר הרע כהר גבוה ובוכים איך כבשנו הר גבוה כזה, והרשעים נדמה להם כחוט השערה ובוכים איך לא קרענו חוט שערה כזה.. וצריך להבין, מהו האמת? האם היצר הרע הוא כהר גבוה או כחוט השערה.. אלא אצל הצדיקים שלא מימשו את תאוותם ופיתויי יצרם, נראה להם כאילו באמת היו לפנייהם פיתויים גדולים והנאות עצומות להתגבר עליהם, והם מרגישים שהם כבשו הר גבוה.. אבל הרשעים שנכשלו וטעמו את החטא גילו שאין בו שום הנאה גדולה, לא מסתתר שום גישמעק מעבר לכותלי בית המדרש, ממילא הם מרגישים שיכלו לוותר על חיים עלובים כאלו ולחיות חיי עולם הבא.. ועל זה הם בוכים למה לא קרענו את חוט השערה..

וזהו שייך לדברינו, הצדיקים אמנם בחיי העוה"ז עוברים ימי חושך ויסורים, אך אין זה אלא הקדמה לחיי עולם הבא, כדי לכבוש את ההר הגבוה ולהגיע על ידו ל'ויאמר אלקים יהי אור'. אבל הרשעים, אמנם נראה לנו שהם נמצאים בבוקר, בחיי שלווה ושמחה, אך באמת אין זה אלא חיי מדרון המביאים אותם אל החושך והאפילה.. אין כאן באמת הר גבוה אלא חוט השערה עלוב..

והוסיף לי רבי יצחק גולד שאפשר לבאר לפי"ז מה שאנו אומרים בתפילת בית המדרש 'שאנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר', וכבר נודעה התמיהה, הלא גם כל הפועלים בעולם 'עמלים ומקבלים שכר'. וידוע תשובתו של החפץ חיים, שהם אינם מקבלים את השכר לפי העמל אלא לפי התוצאה.. אך לפי דברי הבית הלוי ביאר ר' יצחק באופן נוסף – הם עמלים ואינם מקבלים שכר לפי עמלם, שכן כאשר הם מגיעים לתכלית עמלם, כאשר הם משיגים את הכסף או המכונת וכדומה, הם מגלים שלא היה שווה לעמול כל כך קשה בשביל דבר עלוב כזה.. זה נחשב 'עמלים ואין מקבלים שכר', כי לשווא עמלו בוניו בו.. אבל אנו 'עמלים ומקבלים שכר' כי כאשר נגיע אל השכר האמיתי, נראה שהוא כפול ומכופל מן העמל שעמלנו עליו, ונשמח ונעלוז שהיה שווה כל העמל והיגיעה, הצרות והיסורים, החושך וההסתר, בשביל להיות 'מקבלים שכר' אמיתי, בגאולה השלימה שתבוא במהרה בימינו, אמן.

וזה שייך למה שהבאנו בגליון הקודם בשם חתני הגאון הנפלא **רבי חנוך העניך קרלנשטיין זצ"ל** שאמר לפרש (בשם הקהילות יעקב) מאמר חז"ל 'המן מן התורה מניין – שנאמר המן העץ אשר ציויתך לבלתי אכול ממנו אכלת', שהנה המן הגיע לרום הפסגה, היה לו כבוד עצום ועושר אדיר ומלוכה וכו', ומה הפריע לו – שיש יהודי אחד שאינו כורע ומשתחוה לו.. אם לא היה מתעניין בנקודה הקטנה הזו החסרה לו, ומתבונן רק בטובות העצומות המורעפות עליו היה זוכה למשך שנים רבות להיות 'שמח וטוב לב', אבל הוא לא הסתפק בזה, והציק לו כל כך מה שחסר לו איזה נקודה נוספת של כבוד, ומזה נגרר לכל הכעס על מרדכי ותכניתו להשמדת היהודים, עד שנתלה על העץ לדיראון עולם. ועל זה שאלה הגמרא מניין מן התורה מקור לכזה דבר, שע"י תשוקה לדבר קטן שחסר לו מאבד את כל אשר לו. והשיבה – המן העץ אשר ציויתך לבלתי אכול ממנו אכלת. הנה גם אדם הראשון בגן העדן לא היה חסר לו מאומה, ומלאכים היו צולים לו בשר ומגישים לו יין וכו', ולא היה צריך לעמול ולטרוח לכלום וכו', אבל מכיון שמעץ הדעת היה אסור לו לאכול, נתמלא בתאוה להשיג מה שאין לו.. ועל ידי זה הפסיד הכל, והביא מיתה וכליה לכל העולם!

זוהי ממש דוגמא ל'אטעיני', הנחש רימה אותה כאילו על ידי אכילת פירות עץ הדעת יבוא לה תועלת והנאה גדולה, ובאמת מה יצא לזה מכך? רק הרס ומיתה וכליון לכל העולם כולו. זהו שאמר הכתוב 'האלקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים', הקב"ה ברא את האדם באופן שלא חסר לו כלום, ואם היה חי בישרות ובתמימות היה מאושר לנצח, אבל המה ביקשו חשבונות איך יוכלו להשיג עוד ועוד, גם מה שלא ניתן להם, ובזה הפסידו הכל..

ראיתי מעשה נאה על ענין זה, בספר אהבת חיים. יהודי עשיר אחד היו לו שתי בנות מבוגרות בביתו שלא הצליח להשיאם, האחת היתה מכוערת מאד מלאת פצעי שחין, ולכן אף אחד לא הסכים לשאתה לאשה, והשניה היתה בעלת דיבור עז וחצוף, פיה שנון בקול קללה ולעג, גם אותה לא הסכים אף חתן לשאת לאשה..

יום אחד פנה אותו יהודי לשדכן והציע לו חצי מכל רכושו העצום אם יצליח להשיא את בנותיו.. השדכן חשב וחשב, ולבסוף העלה רעיון נפלא – את הבת המכוערת הציע לחתן סגי-נהור, ואת הכלה השניה הציע לחתן כבד שמיעה..

שני השידוכים עלו יפה, לשמחת כל הצדדים. החתן העיוור היה בטוח שאשתו היא היפה בנשים, והיה שמח בחלקו שזכה לבת עשירים מיוחסת כמוה.. והחתן כבד השמיעה היה שמח גם כן, כי כל קללותיה של אשתו היו כמו פזמון נעים באזניו והיה נהנה מהם ברוב נחת. כך חיו כל הצדדים חיי נחת ושמחה, מתוך הכרת הטוב גדולה לקב"ה, מבלי לדעת כלל מהחסרונות שיש בחייהם..

בשכנותם של החתנים היה גר רופא פילוסוף, מומחה בחכמת הרפואה, אבל בעל מזל רע, שעם כל חכמתו היה עני מרוד ותמיד היו לו צרות מבני ביתו. ובראותו את הסגי נהור והחרש שהם חיי אושר ועושר גם יחד, נתעוררה קנאתו עליהם והחליט לבוא לערער את שמחתם. מה עשה? התחיל לבוא לארמונם של החתנים, ובמתק שפתיו הציע להם לרפאותם ממומם, כביכול את טובתם הוא דורש. החתנים שמחו מאד על הצעתו, והסכימו שיטפל בהם, ובאמת על ידי סמים מיוחדים

החלו להאיר במקצת עיני הסגי נהור וגם להפקח אזני החרש.. הם הודו בשמחה גדולה לרופא ואף שילמו לו סכום גדול על זה...
אלא שמאז 'טובתו' של הרופא הרשע, נהפך ששונם לאסון.. הסגי נהור גילה שאשתו מכוערת ומוכת שחין.. והחרש לא חדל לשמוע את קללותיה של אשתו.. לא עבר זמן ונתפרקה החבילה ונחרבו שתי המשפחות בזכות 'טובתו' של הרופא..

הרי לנו, שטובת האדם היא דווקא במצבו שגזר עליו הקב"ה, ודוקא כאשר הוא מנסה לשנות את מזלו, ולהשיג מה שלא ניתן לו, הוא מביא רעה וקלקול לעצמו ולסביבתו...

* * *

כדי לסיים בשמחה,
ולקראת שבת בראשית שנוהגים בה מנהגי שמחה לגמרה והתחלה של תורה,
הנני להעתיק בזה תיאור ימי השמחה
מתוך חלופת מכתבים
בין עטרת ראשנו רבי אריה זצוק"ל
לבנו דודנו הגדול הגר"ח זצ"ל:

מהגרא"ל אל הגר"ח, לאחר סוכות תשכ"ג:

"... בני נזרי ותפארתי, אור נשמתי, יקרת מכתבך קבלתי עש"ק ערב חג סוכות, רק סרתי המעטפה בכדי שאוכל לקרותו ביום שמחתנו, לא לערבב שמחה בשמחה אלא להוסיף על שמחת יו"ט, אשר אז מרגישים {גם את השמחה בשאר עניינים} יותר מכל השנה כמובן.
לפני רה"ש היו הטרדות מרובות, הזמן קצר והמלאכה מרובה והפועל עצל וחלש, כל יום קבלתי חבילות מכתבים מידידים מארץ ומחו"ל, אשר לא הספקתי להשיב אפילו למחצה לשליש ולרביע, ואחדים {מהם} הייתי מוכרח להשיב בהכרח גדול, מרצוני או בע"כ... בגדר אם בטלת תורה וכו' יש לך בטלים הרבה כנגדך, בימים הקדושים בפרט.

חשבתי לעזוב בשנה זו חזקתי לעבור לפני התיבה {בישיבת מרכז הרב}, מבלתי יכולת והיותי צרוד מאד, אמנם פדה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי {עי' ברכות דף ח', מכאן על זכות תפילת רבים} אשר התפללו בעדי שאוכל בעזה"י להמשיך חזקתי, התאמצתי וד' עזרני. בפרט ישיבת מרכז הרב אשר היום היא כמעט היחידה אשר כל באיה למאות כ"י באים להשתלם בתמימות בלימוד התורה ויר"ש, חסים על זמנם מבלי לבלות לריק, לומדים בשקידה נמרצה להפליא ביר"ש. כעת נראה בעליל זכותו הגדול של מרן הגאון החסיד {הראי"ה} זצוק"ל המגין על בנו יחידו שיהי' לו השפעה כ"כ גדולה, יותר מאדמו"ר על חסידיו..

ב"ה שהכל עבר בשלום, ימים הנוראים ויום הקדוש, בגמר חתימה טובה שנת גאולה וישועה, השי"ת ימלא כל משאלות לבב כל אחד בתוך משאלות כל עם ישראל לטובה.
אח"כ הגיעו הימים שאין מחשבין עד יום ראשון לחשבון {- עוונות..}, ר"ש הנגר שי' עזר לי להקים הסוכה, יהי רצון מלפני אבינו שבשמים להקים סוכת דוד הנופלת.
נכנסתי להסוכה הקטנה והנהדרה, קדשתי בשמחה, אכלתי ושתיתי, למדתי משניות מס' סוכה. קודם השינה התחלתי לקרות מכתבך..."

מהגרח"י אל הגרא"ל, אחר סוכות תש"ז:

"...תיכף אחר יום הקדוש התעסקתי בעשיית הסוכה, אברהם יצחק ודוד'ל עזרו לי, ואולי אגיד להיפך – אני עזרתי להם, איך שיהי' הסוכה נעשתה יפה מאד, אמנם קטנה אבל נעימה. ביום שלאח"כ הלכתי לברר לי אתרוג ולולב, וב"ה השגתי הארבעה מינים מהודרים.
בסוכות נאמתי בשני הימים הראשונים וגם בשמיני עצרת לפני יזכור, הכל באידיש, בשמחת תורה רקדנו ושרנו והשתמחנו מאד בשמחת התורה. וכאשר אף פעם לא כתבתי לך מסדר מנהגי בשמחת

תורה, מפני המלחמה {שאז מיעט בפטפוט דברים במכתביו מפני צער הציבור}, לכן אספר לך כעת, אחר המצאי במצב של פטפוט: אני עובר לפני התיבה לתפילת ערבית לבוש באיצטלא של חזן ממש.. והרבה בחורים מהישיבה מתארגנים למקהלה, ואני מתפלל בחזנות, ואחרי כן ההקפות כנהוג. בבוקר ההקפות נמשכות במקצת, ואנו שרים שירי הארץ, ואח"כ אני מתפלל מוסף עם המקהלה, אחר התפילה אני הולך לביהכנ"ס של הספרדים, בטח ידוע לך שכאן בס"א יש לנו קהילה גדולה של ספרדים, קרוב לשלושת אלפים חמש מאות נפש כן ירבו, ושם אני שר ורוקד אתם כדרכם, ועוד יותר טוב מהם.. את ההתלהבות שלהם כעת שאני נכנס לביהכנ"ס שלהם, ובעת שאני רוקד ושר איתם, א"א לתאר.. וכך אנו חוגגים את חג התורה.

כך מקובלני מאדמו"ר הגה"ק הכהן הגדול {הראי"ה} זצוק"ל שכל מה שמרבים להשתובב לכבוד התורה בשמח"ת, הצלחת התורה מתרבה ומתגדלת בשנה. ולואי שיצליחנו השי"ת בתורתו.
אל תחשוב שאברהם יצחק ודודל נחשלים הם בענייני הריקוד, לא ולא, הם רוקדים ממש כילידי וגדולי הארץ, באופן פלא, ושרים שירי הספרדים במבטא שלהם.
כבר פטפטי יותר מדאי, אך בטח תסלח לי בזה, אחרי שהנך מבקש ממני להודיע לך מהכל..."

שנזכה לשמוח תמיד בשמחת התורה, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה